

A profán Mikulás

December 6-a környékén gyakran felidézük az egykori myrmai Miklós püspök alakját, szent tetteit és csodatévő hírét. Minél több titok lebben fel azonban valószínűsége alakjáról, annál izgalmasabb és rejtélyesebb, miként alakulhatott ki az a nagy hasú, fehérszakállas, pirosposzsgás, profán (azaz nagyon is világi, a vallásos gyökerektől egyre messzebbre kerülő) ajándékhordó figura belőle, amelyet a gyerekek olyannyira várnak karácsony környékén. Már maga a neve is sok-sok átalakuláson ment keresztül, amíg a hozzá tapadó szokások szerethonosodtak a nagyvilágban. A Mikulás szó szlovák nyelvterületről érkezett hozzánk, ahol a Miklós név nemzeti változataként ma is sokan viselik az anyakönyvek tanúsága szerint. Az, akit mifelénk Mikulásként emlegetünk, s korábban „vallás-semlegesesen” Téliapónak hívtunk, Finnországban *Joulupukki* névre hallgat. Az Egyesült Államok és Kanada gyermekei *Santa Claus*nak készítik az ünnepi zoknit a kandallópárkányokra, hogy ebbe hajigálja ajándékait a kéményeken keresztül. Franciaországban, ha ajándékot vár az ember *Pere Noel*-től kéri a teljesítést. Spanyolországban és Latin-Amerika egyes országaiban *Papa Noel*, Angliában Karácsonyapó (*Father Christmas*), Norvégiában *Julenissen*, Németország egyes vidékein *Santa Niklas*, másutt *Sant Nikolaus*, Svédországban *Jultomten*, Olaszországban *Babbo Natal*, Hollandiában *Kerstman*, Oroszországban pedig *Fagyapó* (*Gyed Maróz*), „fedőnéven” működik a világnak ez a legeslegkedvesebb összeesküvője.

Amennyiben a „Mikulásjárás” eredetét keressük, mindenképpen a XIII. századi Hollandiáig kell visszamennünk az időben. (Újabban elszánt kutatók ugyan felderítették, hogy már a kelták is osztogattak december táján ajándékokat a gyerekeknek egy különös, kitalált személy, bizonyos *Gargan* nevében. E tudósok arra esküsznek, hogy ő lett volna az Ős-Téliapó, s így még régebbi hagyományról beszélnek.) A hollandusok nagy hajósok voltak, így Szent Miklósról, a hajósok védőszentjéről számos templomot neveztek el. Névnapiján énekes felvonulások indultak e templomokból, amelyeket a szegény gyerekeknek, s a hajósok árváinak szánt ajándékok, adományok gyűjtésével kapcsolatosak össze. A szokást a holland telepések magukkal vitték az Újvilágba is. Az a puttonyos öregúr, aki karácsonyi ajándékokat osztogat, egy *Clement Clark Moore* nevű amerikai meseszerző képzeletében született meg 1822-ben. Akkor írta meg „*Santa Claus látomása*” című művét. A nevében ajándékot vásárló szülők alaposan felpezsdítették a játékfogalmat. A kereskedők olyan „személyi kultuszt” varázsoltak köré, amelyet még az ötvenes évek diktátorai sem tudtak felülmúlni. Rövid idő alatt ő lett a karácsonyi frontembere még a legeldugottabb áruházaknak is. Kezdetben úgy ábrázolták, mint egy igazi szentet szokás: szikár, magas, szigorú tekintetű férfiúként, feje fölött glóriával. Aztán mindez teljesen átalakult. Nemcsak a dicsfénytűnt el, a pátoz is. Az angol képeken a XVIII. században már

tekintélyes sörhasat viselt. Ma ismert fizimiskáját az a *Nast* nevű grafikus alakította ki, aki az USA Republikánus Pártjának az elefánt, Demokrata Pártjának a szárnak korábban hírnevet. Mikulás neki köszönheti rénszarvasok vontatta légi szánkóját (amit a hagyományos szürke csacsi helyett kapott) éppúgy, mint lobo-gó fehér szakállát, fehér szegéjű piros ruháját, széles mosolyát, s nagy tenyerét is.

Ha – amint láttuk – gondot okoz pontos nevének meghatározása, legalább ilyen lehetetlen lakcímének kiderítésére vállalkozni. Kevés alakja van a világ mesekecskének, aki egyszerre ennyi helyen tud jelen lenni. Tucatnyinál is több országban lakik egyszerre, ráadásul többnyire egész éven át. Van vagy harminc lakása is. Ezek közül legismertebb a lappföldi és a kanadai a sarkkör-melléki otthona. (1997-től egyébként a magyarországi Nagykarácsonyban, a Petőfi utca 14. alatt is van egy háromszobás saját szolgálati hajléka, amelyben, dolgozószobájában beszélget el az odalátogató gyerekekkel, s ahonnan mint többi lakásából is, rendíthetetlenül válaszolgat a hozzá címzett – irratlan mennyiségű – levelekre).

Mikulás a több országban karácsonykor intézi az ajándékok házhozszállításának nemes feladatát. December 6-a csak afféle előszezon nála. Németországból terjedt el, hogy Szent Miklós névnapján is ajándékot kapjanak a gyerekek. Ez a szokás aztán Ausztrián keresztül, mihozzánk is elérkezett, a puttonyos, krampuszos, virgácsos és kiscsizmás kiegészítő elemekkel együtt. Miután szenteste beszáguldozza az egész Földgolyóbist (átlagosan 108 millió család mintegy 380 millió gyermeke várja évente), azt hinnénk, hogy elégedetten hátradőlhet, pedig a hosszú utószezon még csak ekkor kezdődik. Hátra van még ugyanis Oroszország, ahol a száncsengős vidám vándort, december 31-ére várják, hiszen ott újévre állítják a karácsonyfát, s akkor zajlik az ajándékosztás is. Mókás matematikusok kiszámolták: ha a világ minden gyerekéhez időben el akar jutni, Mikulás rénszarvasainak a hangsebességnél háromszor gyorsabban kell repülnie, s ha minden jó gyerek csak egy kilónyi csomagot kap tőle, 108 ezer tonna ünnepi pakk széthordását kell megoldania. Ez, ugye lehetetlennek látszik? – pedig egyáltalán nem az. Tessék csak megkérdezni bármelyik lurkót: időben célhoz ért-e, amit nekik szántak!

Amennyiben a világ Mikulásról szóló mesefilmjeit – és minden játékfilmeket, amelyekben feltűnik alakja – egy végtében levetítenénk, közel egy hónapig el sem mozdulhatnánk a mozivászon elől. Sem *Drakula*, sem *King Kong*, de még csak *Superman* és *Pókember* sem mondhat magáénak ilyen szériát. Egyértelmű tehát, hogy a profanizált Mikulás az az emberi teremtmény, aki a legszélesebb táborot toborozta maga köré.

hegedűs